

prof. dr hab. Laura Kluwak – Sobolewska

Poznań, dn. 28.06.2023 r.

dziedzina: sztuki muzyczne

dyscyplina: instrumentalistyka

Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego

w Poznaniu

Recenzja pracy doktorskiej

Zleceniodawca

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.Dz.U. z 2022 r. poz. 574 z późn. zm.) Pismo z dn. 23.03.2023 r. informujące mnie o powołaniu na Recenzenta w przewodzie doktorskim mgr Ting Wang.

Dotyczy

Postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne, wszczętego przez Radę Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie.

Jako wyznaczonemu przez Radę Dyscypliny Artystycznej Recenzentowi pracy doktorskiej mgr Ting Wang, przekazano mi do recenzji pracę jej autorstwa pt. „Studium porównawcze Suity „Dziadek do orzechów” Piotra Czajkowskiego w opracowaniu na dwa fortepiany Nicolasa Economou oraz Sonaty na wiolonczelę i fortepian op. 19 Sergiusza Rachmaninowa”.

Praca została napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Katarzyny Jankowskiej-Borzykowskiej.

Otrzymałam:

- Dzieło artystyczne zarejestrowane na nośniku CD
- Pracę pisemną w formie papierowej i elektronicznej

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr Ting Wang „Studium porównawcze Suity „Dziadek do orzechów” Piotra Czajkowskiego w opracowaniu na dwa fortepiany Nicolasa Economou oraz Sonaty na wiolonczelę i fortepian op. 19 Sergiusza Rachmaninowa” składa się z dzieła artystycznego w formie nagrania (płyta CD) oraz opisu dzieła.

Praca została przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Katarzyny Jankowskiej-Borzykowskiej z Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie.

Dzieło artystyczne, zarejestrowane na płycie CD, zawiera nagranie następujących utworów:

Piotr Czajkowski - Suita „Dziadek do orzechów” w opracowaniu na dwa fortepiany Nicolasa Economou

Uwertura

Marsz

Taniec Wróżki Cukrowej

Taniec Rosyjski

Taniec Arabski

Taniec Chiński

Taniec Pastuszków

Walc Kwiatów

Wykonawcy:

Ting Wang – partia pierwszego fortepianu

Pei Zhang – partia drugiego fortepianu

Sergiusz Rachmaninow - Sonata na wiolonczelę i fortepian op.19

Lento - Allegro moderato

Allegro scherzando

Andante

Allegro mosso

Wykonawcy:

Adam Wrona – wiolonczela

Ting Wang – fortepian

Zaprezentowane dzieło artystyczne koncentruje się wokół kameralnych form muzyki instrumentalnej. Zarejestrowane na płycie utwory stawiają duże wymagania jeśli chodzi o skalę wyzwań pianistycznych, jak również w zakresie muzycznego partnerstwa, pozwalają tym samym na ocenę możliwości wykonawczych Doktorantki jako instrumentalistki: pianistki oraz kameralistki.

Suita „Dziadek do orzechów” Piotra Czajkowskiego w opracowaniu na dwa fortepiany Nicolasa Economou to dzieło wymagające zarówno znakomitego warsztatu pianistycznego, jak i umiejętności współpracy z kameralnym partnerem. Generuje ponadto konieczność muzycznej wyobraźni, niezwykle istotnej przy przełożeniu na język czysto instrumentalny muzyki symfonicznej w swoim założeniu skomponowanej dla dzieła scenicznego, baletu. Po przesłuchaniu nagrania mogę stwierdzić, że Doktorantka jest pianistką dojrzałą i świadomą stojących przed nią zadań wykonawczych. Posiada zmysł analityczny, a także wrażliwość pozwalającą na uzyskanie pożądanego przez nią muzycznego kształtu wykonywanych utworów. Jest doskonałą partnerką, czujną na potrzeby, jakie niesie za sobą gra na dwa fortepiany. Rzecz podstawowa, dobry synchron obu instrumentów – niełatwy do uzyskania w fortepianowym duecie – pozwala obojgu wykonawcom na prowadzenie jednolitej narracji. Realizowana jest ona w zgodzie ze znaną szeroko wersją symfoniczną dzieła i w oparciu o jej gruntowną analizę. Wyobraźnia muzyczna obojga pianistów, wychodząc od generalnego planu konstrukcji poszczególnych części Suity, koncentruje się na szeregu detali związanych z orkiestracją dzieła. Wymagająca i wysublimowana faktura, złożona z szeregu drobnych elementów, które niczym precyzyjną „mozaikę” należy ułożyć w całość konstrukcji, realizowana jest w sposób przekonujący – w odbiorze sprawia wrażenie naturalnego, niewymuszonego rozwoju. Poddana wnikliwemu oglądowi orkiestracja, przedstawiona przez Doktorantkę w opisie dzieła, owocuje wykonaniem, w którym usłyszeć można ów symfoniczny charakter. Interesujące wydaje się porównanie przedstawionego nagrania do wersji *Suity* nagranej przez Marthę Argerich i Nicolasa Economou – autora omawianej transkrypcji na dwa fortepiany (zrealizowanej dla *Deutsche Gramophon* w 1983 r.) Wykonanie zaprezentowane przez Ting Wang oraz Pei Zhang wydaje się być bardziej skoncentrowane na oddaniu charakteru orkiestrowego, podczas gdy wspomniana wersja Argerich-Economou bardziej w moim odczuciu eksponuje pianistkę i elementy swobodnej, wirtuozowskiej gry na fortepianie. Pani Ting Wang, w zgodzie ze swoim założeniem, dąży do oddania symfonicznego charakteru kompozycji: ma to przełożenie na rodzaj temp (bardziej osadzonych) czy też stabilność metryczną (zauważalne zwłaszcza w części ostatniej *Walc*

Kwiatów). Jednocześnie podejście to skutkuje grą, w której w rzeczy samej usłyszeć można barwy instrumentów użytych wedle zamysłu Czajkowskiego, jak np. dźwięk harfy we wstępie do wspomnianego *Walca Kwiatów*, czelesty w *Tańcu Wróżki Cukrowej* czy też instrumentów dętych w *Tańcu Chińskim* – by wspomnieć tylko przykłady najbardziej spektakularne. Myślenie fakturą orkiestrową ma wpływ na kwestię pedalizacji, implikuje często oszczędniejsze jej zastosowanie. Całość wykonania obfituje w owe kolorystyczne, precyzyjne i przemyślane odniesienia oraz oddaje ducha orkiestrowej wersji Suitę baletowej Czajkowskiego. Wykonawcy w sposób jednomyślny podążają za artystyczną wizją wykonawczą. Nagranie ukazuje Doktorantkę jako pianistkę o bardzo dobrym warsztacie technicznym i wyobraźni muzycznej, konsekwentnie realizującą swoje założenia interpretacyjne.

Jeszcze pełniejszy obraz pianistycznych możliwości i muzycznej osobowości Pani Ting Wang oddaje drugie dzieło zarejestrowane na płycie – Sonata na wiolonczelę i fortepian op.19 Sergiusza Rachmaninowa. Nadzwyczaj wymagająca pianistycznie, wirtuozowska i pełna ekspresji partia fortepianu realizowana jest przez Doktorantkę z dużą swobodą. Technika staje się środkiem dla muzycznego wyrazu. Obaj partnerzy w znakomity sposób oddają rosyjskiego ducha muzyki Rachmaninowa, jej melancholię i doniosłość, przestrzenność i intymność zarazem. Wiolonczelista – Adam Wrona - dysponuje pięknym, pełnym ekspresji dźwiękiem o rozmaitych odcieniach barw. Wspólnie z pianistką tworzą bardzo spójną interpretację, zarówno w śmiałym i pewnym prowadzeniu szerokiej, symfonicznej narracji dzieła, jak i w kolorystycznych detalach i głębokim intymnym przekazie.

Całość wykonania oceniam bardzo wysoko.

Opis dzieła artystycznego

Opis dzieła artystycznego jest dopełnieniem muzycznej rejestracji, pozwala na odczytanie intencji i sposobu myślenia Doktorantki jako muzyka. Struktura pracy pisemnej (wprowadzenie, cztery rozdziały, zakończenie oraz streszczenie w j. polskim i angielskim) jest logiczna. Autorka korzysta ze źródeł w języku polskim, chińskim i angielskim, których wykaz zamieszcza w bibliografii. Dołącza również załączniki z wykresami obrazującymi budowę formalną utworów (w j. angielskim).

Doktorantka stawia tezę o symfonicznej proveniencji prezentowanych i analizowanych dzieł. Zakłada, iż adaptacja „symfonicznej tekstury” na gruncie kameralistyki winna być kluczem do interpretacji. Praca stanowi zatem analizę prezentowanych utworów, w sposób

szczególny pod kątem ich symfoniczności. Prowadzi ona do konkluzji, iż świadomość warstwy orkiestrowej oraz myślenie fakturą symfoniczną ma wpływ na kształtowanie barwy brzmienia fortepianowego.

Autorka wykazuje wiedzę na temat szerszego kontekstu związanego z życiem i twórczością kompozytorów. Przeprowadza również prawidłową analizę budowy formalnej poszczególnych utworów. Po niej następuje część pracy odnosząca się do kwestii wykonawczych.

W swoich rozważaniach Pani Ting Wang wykazuje swoją gruntowną znajomość warsztatu pianistycznego, jak i kwestii brzmieniowych w ogólności - w perspektywie instrumentacji orkiestrowej. Bardzo precyzyjnie określa istotne zadania wykonawcze, co świadczy o jej rozumieniu istoty brzmienia i umiejętności jego przełożenia na wykonanie pianistyczne. Tym samym daje również wyraz swojej wyobraźni muzycznej i dźwiękowej. Dobre, syntetyczne sformułowania trafnie oddają zagadnienia związane z konstrukcją utworów, jak też z ich muzycznym charakterem i przekazem ekspresji.

W rozdziale poświęconym analizie muzycznej i wykonawczej Suity „Dziadek do orzechów” Piotra Czajkowskiego w opracowaniu na dwa fortepiany, Doktorantka potrafi nazwać zabiegi i sposoby realizacji, które dotyczą gry kameralnej, zgłębić problemy i przedstawić trafne rozwiązania, zapewniające spójność obu partii fortepianowych w kreacji dzieła. Drobne niuanse, na które zwraca uwagę (jak choćby przykład opisany na s.36 pracy), świadczą o jej potrzebie wysublimowanej muzykalności. Autorka ma również znajomość literalnie każdego fragmentu instrumentalnej wersji dzieła, całej *de facto* partytury. Dobrze czuje i merytorycznie nazywa kwestie związane z orkiestracją, specyfiką instrumentów oraz ich funkcjonowaniem w dziele orkiestrowym - co ukazuje ją jako ukształtowanego, dojrzałego muzyka. Rzeczywistość tą potrafi opisywać ciekawym, niekiedy wręcz poetyckim językiem, stosując trafne metafory, porównania czy określniki. Tego rodzaju wnikliwe podejście przekłada się zatem na dogłębną świadomość interpretacji.

Pisząc o warstwie językowej, mogę przypuszczać, że ostateczny kształt pracy w języku polskim jest pewną wypadkową współpracy Autorki z Panią Profesor - Promotorem pracy, być może także z tłumaczem. Jej efekty w sposobie opisu dzieła artystycznego budzą moje uznanie.

W trakcie lektury dostrzegłam co prawda kilkanaście drobnych nieścisłości logiczno-językowych (w tym jeden błąd ortograficzny: użycie wyrazu „może” s.92), które zdają się być kwestią przeoczenia wynikającego z edycji tekstu. W wypadku udostępniania pracy warto

zadbać o ich korektę. Nie mają one jednak wpływu na moje ogólne, bardzo pozytywne postrzeganie sposobu formułowania myśli przez Autorkę.

W dalszej części pracy Doktorantka kontynuuje rozważania na gruncie Sonaty na wiolonczelę i fortepian op.19 Sergiusza Rachmaninowa, bardzo świadomie analizuje kwestie związane z powodzeniem kameralnej interpretacji i spójnego wykonania. Kompleksowo traktuje problem, trafnie wskazując na istotne elementy konieczne dla osiągnięcia właściwego technicznie i przekonującego wykonania. Zwraca uwagę na potrzeby ściśle warsztatowe, ale nade wszystko na konieczność wyobraźni dźwiękowej i niekiedy abstrakcyjne, a jednak kluczowe we wspólnym wykonaniu, myślenie partnerów. Przy fachowym podejściu analitycznym do kwestii czysto muzycznych, ucieka się również do skojarzeń semantycznych - wszystko dla pełniejszego odczytania głębi wyrazu. Podkreśla zasadność wyobrażeń faktury orkiestrowej i traktowania materii pianistycznej na sposób symfoniczny. Podejście tego rodzaju pomaga oddać idiom muzyki rosyjskiej: przestrzeń, paradoks dystansu w gorączkowych przebiegach, doniosłość, melancholię, nostalgię. Autorka stosuje odpowiedni dobór metafor w opisie emocjonalnych stanów, które niesie za sobą muzyka rosyjska.

Syntetyczne podsumowanie jest kompendium merytorycznych spostrzeżeń co do istoty rozmaitych aspektów wykonawstwa kameralnego. Autorka w swojej pracy pisze o „kameralistyce uprawianej między dwiema rękami pianisty”, jak również we współpracy między partnerami. Sformułowanie to wydaje mi się ciekawe, świadczy o postrzeganiu kameralistyki opartym na nadrzędnej potrzebie oddania muzycznego sensu na każdym poziomie całej faktury kompozycji. A taki przecież winien być cel wykonania każdego utworu muzycznego.

Przedstawiony przez Doktorantkę opis dzieła artystycznego stanowi cenne studium świadomości wykonawczej pianisty - w tym wypadku kameralisty - w interpretacji utworów o proveniencji symfonicznej. Porównując dwa dzieła kameralne, stawiające przed wykonawcą różne wyzwania, Autorka dowodzi, że świadomość ta jest niezwykle istotna w pianistycznym wykonawstwie, pozwala na uzyskanie subtelnych odcieni kolorystycznych i ekspresyjnych, odnoszących się do brzmień orkiestrowych, wykorzystywanych w literaturze fortepianowej. Tym samym pozwala na dysponowanie całą gamą możliwości barwowych fortepianu.

Konkluzja

Całość przedstawionej pracy doktorskiej pozwala stwierdzić, że stanowi ona oryginalne dokonanie artystyczne na wysokim poziomie. Zarówno dzieło artystyczne, jak i jego opis potwierdzają, że Doktorantka posiada gruntowną wiedzę teoretyczną, bazującą na literaturze przedmiotu, którą potrafi zastosować przy stawianiu własnych tez i prowadzeniu analiz. Prawidłowo formułuje wnioski i zdolna jest prowadzić samodzielną pracę badawczo-artystyczną. Tym samym spełnia wymogi art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 r. poz. 478, z późn. zm.)

Pracę doktorską Pani Ting Wang oceniam pozytywnie i przyjmuję.

Laura Kluczkowska - Półborska

